

FAUNISTICKÝ PRŮZKUM MOTÝLŮ (LEPIDOPTERA) V LOKALITĚ VIHORLAT, SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Jiří SPRUŽINA

Maková 2804/6, 400 11 Ústí nad Labem, Česká republika. E-mail: jirispruzina@seznam.cz

SPRUŽINA, J. 2024. Faunistic survey of butterflies (Lepidoptera) in Vihorlat, Slovak Republic. *Entomofauna carpathica*, **36**(1): 59-67.

Abstract: In 2019, a small faunistic survey of the Lepidoptera fauna was carried out at three sites in the Vihorlat region (eastern Slovakia). During 3 days (2 sites) and two nights (1 site), a total of 113 species from 17 butterfly families were recorded. Eight of the recorded species are classified as protected species.

Key words: Eastern Slovakia, Kusín, Remetské Hámre, Klokočov

ÚVOD

Cílem krátkodobého lepidopterologického průzkumu bylo doplnit poznatky o výskytu motýlů v oblasti Vihorlatu. V minulosti se na tomto území provedlo několik menších i rozsáhlejších výzkumů motýlí fauny. První podrobnější informace publikovali VACULA a kol. (1971) a VACULA (1975). Později, v rámci Východoslovenského TOPu, publikovali výsledky z průzkumu motýlů BRUNNEROVÁ et al. (1984) a RICHTER (1984). Z novějších výzkumů je třeba zmínit hlavně práce PANIGAJE (2011) a PANIGAJA a TURČEKA (2010). Dosud bylo na území Vihorlatu a v jeho bezprostředním okolí zaznamenáno téměř 700 druhů motýlů. Naše práce představuje skromný příspěvek k dosud získaným poznatkům.

MATERIÁL A METODIKA

Průzkum byl prováděn ve dnech od 24.VI. do 29.VI.2019 v denní době pozorováním a individuálním odchytem do entomologické sítě, v noční době (dvě noci ve dnech 24. – 25.VI.2019) na světelný lapač (výbojka Philips 500W). Chráněné druhy byly po vizuální determinaci vypuštěny zpět do přírody. Sporné druhy byly vypreparovány a jsou uloženy jako dokladový materiál ve sbírce autora. Faunisticky nebo ekologicky významné druhy jsou stručně komentovány,

zejména z hlediska jejich ochrany na Slovensku. Determinaci tzv. mikrolepidopter provedl kolega Jindřich Černý z Děčína, specialista na čeleď Nepticulidae. Nomenklatura a řazení druhů vychází z práce LAŠTŮVKY & LIŠKY (2011).

Přehled použitých zkratk:

ČZ – kategorie ohrožení druhu z **Červeného seznamu** bezobratlých SR (BALÁŽ a kol. 2001): VU – zranitelný, EN – ohrožený, LR:nt – méně ohrožený, LR:lc – nejméně ohrožený.

DEV – chráněné druhy evropského významu ve smyslu vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Sb., kterou se provádí **zákon č. 543/ 2002 Sb., o ochraně přírody a krajiny** ve znění pozdějších předpisů.

Přehled lokalit:

Lokalita 1 – Kusín. Chata CHKO Vihorlat – terénna stanica Kusín nacházející se v bezprostřední blízkosti břehu nádrže Zemplínská Šírava.

Středová souřadnice GPS: 48°48'44.4"N, 22°03'16.7"E

Charakteristika zkoumaného území: Zkoumané území zahrnuje okolí chaty CHKO Vihorlat nacházející se v nadmořské výšce 120 m, ve vzdálenosti cca 100 m od břehu nádrže Zemplínská Šírava a cca 100 m jižním směrem od hlavní silnice č. 582 mezi obcemi Klokočov a Kusín. Zde byly prováděny sběry na osvětlené plátno v noční době.

Lokalita 2 – Remetské Hámre, Potašňa. Údolí potoka Barlahov od turistického ukazatele na hlavní silnici Remetské Hámre – Morské oko, po pramen Karol včetně přilehlých lesních cest.

Středová souřadnice GPS: 48°52'45.5"N, 22°13'00.5"E

Charakteristika zkoumaného území: Zkoumané území zahrnuje cyklostezku s asfaltovým povrchem lemovanou oboustranně květnatými bylinami, kde dominuje kolotočník ozdobný (*Telekia speciosa*). Tento původně invazivní druh, pro pohoří Vihorlat charakteristický, roste zejména podél potoků a na výslunných stanovištích podél cest. V době květu od června do srpna neodolatelně láká motýly zejména čeledi babočkovitých. Motýli se soustředili též v horní části potoka Barlahov v bezprostředním okolí léčivého pramene Karol, přítoku stejnojmenného potoka. Průzkum byl prováděn též na přilehlých odbočkách lesních cest s vytěženými kmeny buku a šterkových náplavách potoka v nadmořské výšce od 380 po 420 m n. m.

Lokalita 3 – Klokočov. Údolí Skalného potoka cca 1 km severním směrem od konce obce Klokočov po křižovatku zpevněné lesní cesty s cestou s asfaltovým povrchem, cca 200 m západně od vrchu Skalka (314 m n. m.)

Středová souřadnice GPS: 48°50'4.086"N, 22°2'14.443"E

Charakteristika zkoumaného území: Zkoumané území zahrnuje okolí křižovatky zpevněné lesní cesty s asfaltkou, vlevo 50 m západním směrem od toku Skalného potoka, který je v tomto místě překlenut betonovým mostkem. Po pravé straně cesty cca 100 m nad křižovatkou se nachází vitální porost klejichy hedvábné (*Asclepias syriaca*), jejíž dorůžova zbarvené hrozny květů lákaly různé druhy perleťovců, zejména *A. laodice*. V bezprostřední blízkosti toku potoka, prakticky pod betonovým mostkem se nacházel hustý, právě kvetoucí porost ostružiníku, na jehož květy též naletovali perleťovci. Zkoumané území se nachází v nadmořské výšce od 285 po 300 m n. m.

VÝSLEDKY

Během malého faunistického průzkumu (3 dny (2 lokality) a dvě noci (1 lokalita)) fauny motýlů (Lepidoptera), který byl proveden na třech lokalitách v oblasti Vihorlatu (východní Slovensko) v roce 2019, bylo zaznamenáno celkem 113 druhů (Kusín 88 druhů, Remetské Hámre 26 druhů, Klokočov 10 druhů) ze 17 čeledí motýlů (tab. 1). Osm ze zaznamenaných druhů je zařazeno mezi chráněné druhy.

Tabulka 1. Přehled druhů motýlů a můr zjištěných na Vihorlatsku v roce 2019.

Table 1. Overview of butterfly and moth species found in the Vihorlat region in 2019.

ČELEĎ / Druh	Kusín	Remetské Hámre	Klokočov	Kategorie ohrožení
YPONOMEUTIDAE				
<i>Yponomeuta plumbella</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
BLASTOBASIDAE				
<i>Blastobasis glandulella</i> (Riley, 1871)	X			
TORTRICIDAE				
<i>Agapeta hamana</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Agapeta zoegana</i> (Linnaeus, 1767)	X			
<i>Archips rosana</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Cnephasia asseclana</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Cydia coniferana</i> (Saxesen, 1840)	X			
<i>Cymolomia hartigiana</i> (Saxesen, 1840)	X			
<i>Doloploca punctulana</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Hedya pruniana</i> (Hübner, 1799)	X			
<i>Hedya salictella</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Neosphaleroptera nubilana</i> (Hübner, 1799)	X			
<i>Spilonota ocellana</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
LIMACODIDAE				
<i>Apoda limacodes</i> (Hufnagel, 1766)	X			
COSSIDAE				
<i>Cossus cossus</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Zeurera pyrina</i> (Linnaeus, 1761)	X			

ČELEĎ / Druh	Kusín	Remetské Hámre	Klokočov	Kategorie ohrožení
PYRALIDAE				
<i>Acrobasis obtusella</i> (Hübner, 1796)	X			
<i>Dioryctria abietella</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Dioryctria simplicella</i> Heinemann, 1863	X			
<i>Endotricha flammealis</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Oncocera semirubella</i> (Scopoli, 1763)				
CRAMBIDAE				
<i>Agriphila inquinatella</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Agriphila straminella</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Calamotropha paludella</i> (Hübner, 1824)	X			
<i>Crambus lathoniellus</i> (Zincken, 1817)	X			
<i>Chilo phragmitella</i> (Hübner, 1810)	X			
<i>Chrysoteuchia culmella</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Ostrinia nubilalis</i> (Hübner, 1796)	X			
<i>Pediasia contaminella</i> (Hübner, 1796)	X			
LASIOCAMPIDAE				
<i>Malacosoma neustria</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Odonestis pruni</i> (Linnaeus, 1758)	X			
SPHINGIDAE				
<i>Deilephila elpenor</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Deilephila porcellus</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Hyles euphorbiae</i> (Linnaeus, 1758)	X			VU
<i>Hyles gallii</i> (Rottemburg, 1775)	X			VU
<i>Laothoe populi</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Macroglossum stellatarum</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Mimas tiliae</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Smerinthus ocellatus</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Sphinx ligustri</i> Linnaeus, 1758	X			
<i>Sphinx pinastri</i> Linnaeus, 1758	X			
GEOMETRIDAE				
<i>Ascotis selenaria</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Ectropis crepuscularia</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Ematurga atomaria</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Hypomecis roboraria</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Idaea aversata</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Idaea biselata</i> (Hufnagel, 1767)	X			
<i>Idaea laevigata</i> (Scopoli, 1763)	X			
<i>Idaea muricata</i> (Hufnagel, 1767)	X			
<i>Idaea obsoletaria</i> (Rambur, 1833)	X			
<i>Idaea straminata</i> (Borkhausen, 1794)	X			
<i>Isturgia arenacearia</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Macaria brunneata</i> (Thunberg, 1794)	X			
<i>Macaria notata</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Thalera fimbrialis</i> (Scopoli, 1763)	X			
NOTODONTIDAE				
<i>Cerura erminea</i> (Esper, 1783)	X			

ČELEĎ / Druh	Kusín	Remetské Hámre	Klokočov	Kategorie ohrožení
<i>Drymonia dodonaea</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Notodonta dromedarius</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Notodonta ziczac</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Phalera bucephala</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Pterostoma palpina</i> (Clerck, 1759)	X			
<i>Ptilodon capucina</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Spatalia argentina</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
EREBIDAE				
<i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Catocala fulminea</i> (Scopoli, 1763)	X			
<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Dysgonia algira</i> (Linnaeus, 1767)	X			
<i>Euproctis similis</i> (Fuessly, 1775)	X			
<i>Paracolax tristalis</i> (Fabricius, 1794)	X			
<i>Pechipogo strigilata</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Phytometra viridaria</i> (Clerck, 1759)	X			
<i>Scaliopteryx libatrix</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Spilosoma lubricipeda</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Spilosoma luteum</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Zanclognatha zelleralis</i> (Wocke, 1850)	X			
NOCTUIDAE				
<i>Apamea crenata</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Apamea lithoxylacea</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Apamea monoglypha</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Autographa gamma</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Conisania luteago</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Cosmia trapezina</i> (Linnaeus, 1758)	X			
<i>Deltote pygarga</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Charanyca trigrammica</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Chilodes maritimus</i> (Taucher, 1806)	X			
<i>Ipimorpha retusa</i> (Linnaeus, 1761)	X			
<i>Ipimorpha subtusa</i> (Den. & Schiff., 1775)	X			
<i>Polia nebulosa</i> (Hufnagel, 1766)	X			
<i>Polyphaenis sericata</i> (Esper, 1787)	X			
HESPERIDAE				
<i>Thymelicus sylvestris</i> (Poda, 1761)		X		
<i>Thymelicus lineola</i> (Ochsenheimer, 1806)		X		
PIERIDAE				
<i>Colias hyale</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Gonepteryx rhamni</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Leptidea morsei</i> (Fenton, 1882)	X	X		EN, DEV
<i>Pieris rapae</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
LYCAENIDAE				
<i>Satyrium w-album</i> (Knoch, 1782)		X		VU
<i>Celastrina argiolus</i> (Linnaeus, 1758)		X		

ČELEĎ / Druh	Kusín	Remetské Hámre	Klokočov	Kategorie ohrožení
NYMPHALIDAE				
<i>Aglais urticae</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Coenonympha pamphilus</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Argynnis paphia</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Argynnis adippe</i> (Den. & Schiff., 1775)		X	X	
<i>Argynnis laodice</i> (Pallas, 1771)		X	X	LR:nt
<i>Brenthis daphne</i> (Bergsträsser, 1789)		X		LR:1c
<i>Brenthis ino</i> (Rottemburg, 1775)		X	X	VU
<i>Nymphalis polychloros</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Nymphalis c-album</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Aglais io</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Vanessa atalanta</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Vanessa cardui</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Araschnia levana</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Apatura iris</i> (Linnaeus, 1758)		X	X	
<i>Apatura ilia</i> (Den. & Schiff., 1775)		X		
<i>Nymphalis antiopa</i> (Linnaeus, 1758)		X		
<i>Limenitis populi</i> (Linnaeus, 1758)		X		LR: 1c
<i>Limenitis camilla</i> (Linnaeus, 1764)		X		

Faunisticky nebo ekologicky významné druhy

Perleťovec ostružinový (*Brenthis daphne*) – perlevec černicový

V současnosti na sever po celé Evropě expandující druh, přitom do 90. let dvacátého století se vyskytoval lokálně pouze v nejteplejších polohách Slovenské republiky. V červeném seznamu uveden jako méně ohrožený – LR:1c. Zjištěn na lokalitě 2, na květech kolotočníku ozdobného (*Telekia speciosa*) na okrajích cyklostezky.

Perleťovec kopřivový (*Brenthis ino*) – perlevec krvavcový

Rozšířen je ve vyšších a vlhčích oblastech, kde obývá vhodné biotopy ve všech horstvech Slovenska. Preferuje mezofilní louky, prameniště a horská údolí podél potoků. V červeném seznamu uveden jako zranitelný – VU. Zjištěn na lokalitě 2 na květnatých okrajích cyklostezky a na lokalitě 3 na květech klejichy hedvábné.

Perleťovec východní (*Argynnis laodice*) – perlevec východný

Na Slovensku se vyskytuje pouze ve východní polovině státu, zejména ve východních Karpatech a na Vihorlatu. Motýli s oblibou usedají na kvetoucí ostružiny a velké žluté květy kolotočníku. Výskyt tohoto druhu je dimenzován od června do srpna, i z tohoto důvodu byly na lokalitě č. 2 a 3 koncem června registrováni pouze čerstvě vylíhlí samci. V červeném seznamu je druh uveden jako méně ohrožený – LR:nt.

Ostruháček jilmový (*Satyrrium w-album*) – ostrůžkár brestový

Obývá nížiny až podhůří na Vihorlatě, lesní lemy podél vodních toků. Všude je nehojný a vyskytuje se spíše jednotlivě. Motýl byl registrován pouze jednou nikoliv na květu, ale na listu živné rostliny v dolní části lokality č. 2. V červeném seznamu je uveden jako zranitelný – VU.

Bělásek východní (*Leptidea morsei*) – mlynárik východný

V Evropě se většinou vyskytuje v nižších polohách, od nížin do podhůří. Vymřel v Rakousku, bývalé Jugoslávii i v Polsku, neznámý je v Maďarsku. Stav na Slovensku je dnes kritický, přežívají pouze horské mezofilní populace (Slovenský ráj, Nízké Tatry apod., kde je relativně stabilizován. Je zajímavé, že byl zjištěn nejen ve vyšších polohách nad Remetskými Hámry, ale i u nádrže Zemplínská Šírava v Kusíně. Jednalo se však pouze o jednotlivé exempláře. V červeném seznamu je druh uveden jako ohrožený – EN, v zákoně pak jako KO – kriticky ohrožený.

Bělopásek dvouřadý (*Limenitis camilla*) – bielopásovec zemolezový

Na území Slovenska je relativně rozšířeným druhem, zvláště ve středních a nižších polohách. Imaga ráda sají z vlhké půdy poblíž potoků. Jedná se o teritoriální druh nevzdalující se z lokality výskytu. V mnoha zemích Evropy patří k ohroženým druhům. Zjištěn na lokalitě 2 na květech kolotočniku podél cyklostezky.

Bělopásek topolový (*Limenitis populi*) – bielopásovec topoľový (obr. 1)

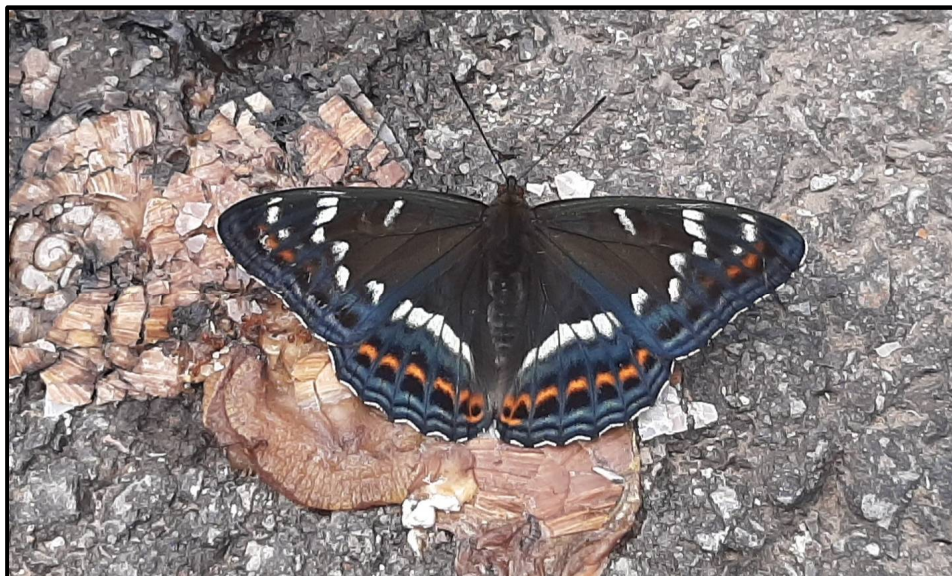
Na Vihorlatu je relativně rozšířeným druhem, ale není často pozorován. Motýl totiž většinu dne tráví v korunách stromů a pouze v pozdních dopoledních hodinách jej lze pozorovat na vlhké půdě nebo páchnoucích exkrementech, které vyhledává podobně jako jeho nejbližší příbuzní batolci. Jeho populační hustota je též velmi nízká. Zjištěn na lokalitě č. 2 poblíž pramenu Karol. V červeném seznamu je uveden jako méně ohrožený v kategorii LR:1c.

Lišaj pryšcový (*Hyles euphorbiae*) – lišaj mliečnikový

Tento lišaj preferující nížiny až hory ještě ve 20. století patřil k běžným lišajům, ale zejména vlivem chemizace prostředí jeho četnost velmi poklesla. V nočních hodinách přilétá na světlo, ale spíše jednotlivě. V červeném seznamu je uveden jako zranitelný – VU.

Lišaj svízelový (*Hyles gallii*) – lišaj lipkavcový

Podobně jako jeho nejbližší příbuzný lišaj pryšcový obývá podobné, jen trochu vlhčí biotopy. Jeho početnost je však nepoměrně vyšší, v některých oblastech na podhůří hor je ještě relativně hojný. Přítomnost na lokalitě projeví zejména jeho pestře zbarvené housenky na živné rostlině. V červeném seznamu je uveden jako zranitelný – VU.

Obr. 1. Bělopásek topolový (*Limenitis populi*) na lokalite Potašňa (Vihorlatské vrchy).
Foto: Rudolf Gabzdil.

Fig. 1. Poplar admiral (*Limenitis populi*) on the locality Potašňa (Vihorlat Mts.).
Photo: Rudolf Gabzdil.

Obr. 2. M. Šanda, R. Gabzdil a autor příspěvku J. Spružina při výzkumu na Morském oku (Vihorlat). Archiv RG.

Fig. 2. M. Šanda, R. Gabzdil and the author of the article J. Spružina during the research in Morske oko (Vihorlat). Archive RG.

SOUHRN

Celkem bylo na všech zkoumaných lokalitách zaregistrováno 113 druhů motýlů, z tohoto počtu 26 s denní letovou aktivitou převážně čeledi babočkovitých (Nymphalidae). Celkem 8 ze zjištěných druhů je zařazeno do druhové ochrany ať již z hlediska zákona nebo z hlediska Červeného seznamu (viz komentář k významným druhům). Vzhledem ke skutečnosti, že monitoring byl prováděn na lokalitě v Kusíně pouze dvě noci a průzkum v denní době na lokalitách Vihorlatu pouze ve třech dnech, jeví se počet zjištěných druhů jako poměrně vysoký.

PODĚKOVÁNÍ

Za umožnění průzkumu děkuji CHKO Vihorlat a příteli Rudolfu Gabzdilovi za všestrannou podporu a pomoc při návštěvě lokalit.

LITERATURA

- BALÁŽ, D., MARHOLD, K. & URBAN, P. 2001. Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. *Ochrana prírody* 20 (Suppl.): 48-81.
- BRUNNEROVÁ, Ľ., DEGMA, P., KULFAN, M., PITOŇÁKOVÁ, I. 1984. Spoločenstvá hmyzu v oblasti Vihorlatu pp. 46–51. *Prehľad odborných výsledkov, VII. Vsl. Tábor ochrancov prírody*, Michalovce.
- LAŠTŮVKA Z. & LIŠKA J. 2011. *Komentovaný seznam motýlů České republiky. Annotated checklist of moths and butterflies of the Czech Republic (Insecta: Lepidoptera)*. Biocont Laboratory, Brno, 148 pp.
- PANIGAJ, Ľ. 2011. Fauna motýľov (Lepidoptera) CHKO Vihorlat, p. 17. In: ČANÁDY, A., KOČÍKOVÁ, L. & PANIGAJ, Ľ (eds) *VI. Lepidopterologické kolokvium*. Program a zborník abstraktov. PF UPJŠ, Košice, 30. septembra 2011, 24 pp.
- PANIGAJ, Ľ., TURČEK, I. 2010. Poznatky o faune motýľov (Lepidoptera) V CHKO Vihorlat. *Naturae Tutela* 14(1): 75-84.
- RICHTER, I. 1984. Motýle Vihorlatu, pp. 51–69. *Prehľad odborných výsledkov, VII. Vsl. Tábor ochrancov prírody*, Michalovce.
- VACULA, D. 1975. Dodatek k článku „Vihorlat“. *Ent. Zprav.*, Ostrava-Poruba 5(1): 12–16.
- VACULA, D., MARČÍK, T., KUCHAR, Z. 1971. Vihorlat. *Ent. Zprav.*, Ostrava-Poruba 1(5): 11–17.

